

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

Työryhmämietintö on valmisteltu oikeusministeriön (OM) asettamassa työryhmässä, jossa KKV on ollut mukana. Työryhmätyöskentelyn yhteydessä

KKV:lla on ollut mahdollisuus esittää näkemyksiään vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin ja tavaroiden korjaamisdirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä ja vaikuttaa siten työryhmän mietinnön sisältöön. KKV:n esittämiä näkemyksiä on jo huomioitu

mietinnössä, eikä sillä ole enää erikseen tarvetta lausua asiasta yksityiskohtaisesti.

KKV esittää kuitenkin lausunnossa näkemyksensä niiltä osin, kun se haluaa tuoda esiin jatkovalmistelussa huomioitavia seikkoja.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Ympäristöystävälliset toimitusvaihtoehdot:

Kuluttajansuojalain 6 luvun 9 pykälän 1 momentin 9 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että kuluttajalle tulisi antaa tieto myös

ympäristöystävällisistä toimitusvaihtoehdoista, jos sellaisia on saatavilla. Kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja

asiakassuhteissa annettavan valtioneuvoston asetuksen 2 §:n 29 kohdassa kielletään sellaisen yleinen ympäristövaihtaminen esittäminen, jonka osalta

elinkeinonharjoittaja ei pysty osoittamaan tunnustettua erinomaista ympäristönsuojelullista tasoa, joka on merkityksellinen väittämän kannalta.

KKV katsoo, että jatkovalmistelussa hallituksen esitykseen olisi selvyiden vuoksi syytä lisätä maininta siitä, ettei ympäristöystävälliset toimitustavat ole

poikkeus kieltoon käyttää yleisiä ympäristöväittämiä. Tiedonantovelvollisuus voidaan täyttää käyttämättä yleistä ympäristöväittämää siten, että

elinkeinonharjoittaja ilmoittaa konkreettisesti, mitä toimitusmahdollisuuksia se tarjoaa, esimerkiksi toimitus sähköpöydällä. (Ks. vastaava maininta Tanskan

lainvalmisteluasiakirjan

https://www.ft.dk/ripdf/samling/20241/lovforslag/l147/20241_l147_som_fremsat.pdf luvusta 3.1.3.3.1.)

Viittaussäännös valtioneuvoston asetukseen:

KKV:n näkemyksen mukaan kuluttajansuojalain 2 luvussa olisi hyvä olla viittaussäännös kuluttajien kannalta sopimattomasta menettelystä markkinoinnissa ja asiakassuhteissa annettavaan valtioneuvoston asetukseen (nykyinen asetus 601/2008). KKV:n käsityksen mukaan asetus on vieras monelle elinkeinonharjoittajalle ja kuluttajalle. Asetuksella on kuitenkin toimeenpantu UCPD liitteen I ns. musta lista niistä kaupallisista menettelyistä, joita on pidettävä kaikissa olosuhteissa sopimattomina ja kiellettyinä. Asetuksen säännöksiä noudatettaisiin todennäköisemmin, jos asetukseen viitattaisiin täsmällisesti kuluttajansuojalain 2 luvussa. Asetuksen löydettävyyttä parantaisi oikeusvarmuutta ja olisi sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien etu.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumuistio

Yleisen ympäristöväittämän täsmentäminen:

Yleisen ympäristöväittämän määritelmän mukaan sillä tarkoitetaan sellaista kestävyysmerkintään sisällymättömyyttä ja kirjallisesti tai suullisesti esitettyä ympäristöväittämää, jota ei täsmennetä selvästi ja helposti havaittavasti samassa viestintävälineessä kuin missä kyseinen ympäristöväittäminen esitetään. Perustelumuistiossa täsmennetään, että jos ympäristöväittäminen eritellään selvästi ja helposti havaittavasti samassa viestintävälineessä kuin missä väittäminen esitetään, kuten samassa mainoksessa, tavarankuvauksessa tai samalla verkkosivulla, kyseessä ei ole yleinen ympäristöväittäminen. KKV katsoo, että direktiivissä ja asetuksessa mainittu edellytys ”selvästi ja helposti havaittavasti” tarkoittaa, että täsmennyksen tulee käytännössä olla välittömästi väitteen yhteydessä, ei esimerkiksi pakkauksen toisella puolella tai verkkosivun alaosassa. Täsmennys, joka ei ole välittömästi väittämän yhteydessä ei todennäköisesti tavoita väitteen näkeviä tai kuulevia kuluttajia. Kuluttajan ei voida olettaa etsivän täsmennystä muualta kuin välittömästi väitteen yhteydestä. Lisäksi, vaikka

kuluttaja huomaisi täsmennyksen, joka ei ole välittömästi väitteen yhteydessä, se ei välttämättä enää vaikuta kuluttajalle syntyneeseen

vaikutelmaan tavarán, palvelun tai elinkeinonharjoittajan ympäristöystävällisyydestä. KKV pitää tärkeänä, että tämä huomioitaisiin asetuksen perustelumuistiossa.

2.3 Valvonta ja seuraamukset

-

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväittämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa. Lausunnonantajia pyudetään ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

KKV yhtyy näkemykseen siitä, että pakkausten hävittäminen ei palvele ympäristönsuojelua, joka on kuluttajien suojaamisen ohella direktiivin tarkoitus. KKV huomauttaa kuitenkin, että täysharmonisoiva direktiivi on tullut voimaan 26.3.2024 ja kansallisen lainsäädännön soveltamisen alkaessa elinkeinonharjoittajilla on siten ollut 2,5 vuotta aikaa varautua sääntelyyn. KKV ei siten pidä perusteltuna, että säännösten soveltamisen alkamista venytetään.

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

-

3.3 Valvonta ja seuraamukset

Eurooppalainen verkkoalusta:

KKV kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä ehdotusta siitä, että eurooppalaisen verkkoalustan kansallinen yhteyspiste olisi Lupa- ja valvontavirasto. KKV katsoo, että kuluttaja-asiamies tai Kilpailu- ja kuluttajavirasto eivät ole sopivia viranomaisia alustan kansalliseksi hallinnoijaksi ja yhteyspisteeksi, siitä riippumatta valitseeko Suomi perustettavaksi eurooppalaisen verkkoalustan kansallisen osion vai kansallisen verkkoalustan. Syitä tähän ovat seuraavat:

Yhteyspistettä koskevassa säännöksessä ei ole kyse kilpailu- eikä kuluttajansuojaoikeudesta, joiden pohjalta määrittyvät KKV:n ja kuluttaja-asiamiehen tehtävät viranomaisina. Alustassa ei myöskään ole kyse kuluttajavalituksesta tai -kasvatuksesta. Yhteyspisteen rooli liittyy ennen kaikkea kiertotalouden, ei kuluttajansuojan tai markkinoiden toimivuuden, edistämiseen.

Kuluttaja-asiamies on puhtaasti valvontaviranomainen ja toimii tässä tehtävässään sekä kuluttajansuojalain mukaisella yleistoimivallalla että sille erikseen osoitettujen valvontatehtävien pohjalta. Kansallisen yhteyspisteen tehtävä ei sovi kuluttaja-asiamiehen rooliin kuluttajansuojan valvojana vaan olisi ristiriidassa kuluttaja-asiamiehen valvontatehtävien kanssa. Kyseiseltä alustalta kuluttajat voivat etsiä kaikenlaisille tavaroiden vioille korjaajia. EU-säädöksen mukaan verkkoalustan tavoitteena on helpottaa korjauspalvelujen etsimistä yritysten ja kuluttajien välisissä suhteissa (esim. johtolause 28). Työryhmän mietinnössä ehdotetaan, että tavaroiden korjaajien lisäksi myös kunnostettujen tavaroiden myyjien, viallisia tavaroita kunnostamista varten ostavien toimijoiden sekä yhteisölähtöisten korjausaloitteiden sallittaisiin rekisteröityä alustalle. Kaikkien edellä mainittujen osalta on kyse alustalla toimivien menettelytavoista elinkeinonharjoittajina ja siitä, miten ne alustalla markkinoivat ja täyttävät tiedonantovelvoitteensa suhteessa kuluttajiin (käyttäen alustaa tai sen linkityksiä). Kuluttaja-asiamies valvoo kaupallisia menettelyjä ja tiedonantovelvoitteita yleistoimivaltansa perusteella sekä markkinoijien että markkinoinnin suorittajien osalta. Lisäksi kuluttaja-asiamies valvoo verkko- ja markkinapaikka-alustoja B2C digipalvelusäädöksen tiettyjen artiklojen

valvojana. Olisi ristiriitaista, että kuluttaja-asiamies samaan aikaan osallistuisi markkinointialustan tarjoamiseen elinkeinonharjoittajille ja valvoisi kyseistä

markkinointia ja tietojen antamista.

KKV toimii palveludirektiivin edellyttämänä hallinnollisena yhteyspisteenä Suomessa. Yhteyspisteen tehtävät liittyvät lähinnä sisämarkkinoiden

tietojenvaihtojärjestelmä IMI:n kansalliseen koordinointiin. IMI on tietojärjestelmä, jolla viranomaiset voivat vaihtaa ja välittää tietoja EU-lainsäädännön

soveltamisen yhteydessä tietyillä lainsäädännön aloilla. KKV:n tehtävinä on mm. IMI:n käytön valvonta kansallisella tasolla, erilaiset käyttäjähallintatehtävät, IMI:ä käyttävien viranomaisten kouluttaminen ja käyttötukena toimiminen, käyttäjien tiedottaminen sekä yhteyshenkilönä toimiminen kansallisten viranomaisten ja EU-komission välillä. KKV vastaa myös palveludirektiivin edellyttämän varoitusjärjestelmän käytöstä ja koordinoinnista IMI:ssä. PD-yhteyspisteen tehtävät ovat siis hyvin erityyppisiä, kuin korjausverkkoalustan yhteyspisteen tehtävät.

KKV:n kannalta uuden, täysin eriluonteisen viranomaistehtävän lisääminen ilman lisäresursointia johtaisi väistämättä siihen, että jonkin KKV:n nykyisen tehtävän hoitaminen vaarantuisi. KKV:n resurssit, joihin sisältyvät kuluttaja-asiamiehenkin resurssit, ovat jo nyt hyvin niukat suhteessa sen laajaan ja yhteiskunnallisesti tärkeään tehtäväkenttään. Kansallisen yhteyspisteen tehtävien osoittamisella virastolle ei ole saavutettavissa synergiaetuja.

KKV:llä olevien kilpailun edistämisen ja kilpailuoikeuden tehtävien kannalta olisi ristiriitaista, jos nyt ehdotettuun alustaan liittyviä tehtäviä osoitettaisiin KKV:lle. KKV:n kilpailuvalvonnan tehtävänä on markkinoiden toimivuuden ja kilpailun edistäminen, ei yksittäisiin aloihin liittyvät pistemäiset tehtävät. Yhteyspisteen tehtävissä ei ole kyse kilpailuoikeuden täytäntöönpanosta tai edes siihen rinnastettavissa olevasta menettelystä.

Koska ehdotetun alustan kaltaisia yksityisten palveluntarjoajien ylläpitämiä alustoja, joilta kuluttajat voivat etsiä tavaroiden vioille korjaajia, toimii jo nykyisin markkinoilla, kansallisen yhteyspisteen toimintaa voidaan joutua arvioimaan siitä näkökulmasta, kilpaileeko se yksityisten elinkeinonharjoittajien tarjoamien palvelujen kanssa. Kansallisen yhteyspisteen toiminta voi siten tulla KKV:n kilpailuneutraaliteettivalvonnan arvioitavaksi siitä näkökulmasta, toimiiko kansallinen yhteyspiste joiltain osin kilpailutilanteessa markkinoilla yksityisten elinkeinonharjoittajien kanssa ja harjoittaako se tällaista toimintaansa kilpailuneutraalisti siten, ettei se estä tai vääristä kilpailua. Lisäksi arvioitavaksi voi tulla se, saako kansallinen yhteyspiste toiminnassaan julkisesta omistuksestaan johtuen sellaista etua, joka estää tai vääristää kilpailua. KKV ei näin ollen kilpailuneutraaliteettisäännösten noudattamista valvovana viranomaisena voi itse olla tuottamassa tai ylläpitämässä palvelua, eikä siten voi olla kansallinen yhteyspiste.

KKV katsoo, että Lupa- ja valvontavirasto sopii alustan kansalliseksi hallinnoijaksi ja yhteyspisteeksi.

Varaosien hintojen kohtuullisuuden ja valmistajiin kohdistuvan korjaamisen estämisen kiellon valvonta:

KKV kannattaa työryhmän mietinnössä esitettyä ehdotusta siitä, että säännöksiä, jotka koskevat direktiivin liitteessä II tarkoitettujen tavaroiden

valmistajien velvollisuutta tarjota saataville asettamansa varaosat ja työkalut kohtuulliseen hintaan ja toisaalta näiden tavaroiden valmistajiin kohdistuvaa kieltoa käyttää sopimuslausekkeita, laitteistoja tai ohjelmistotekniikoita, jotka estävät tavaroiden korjaamisen, valvoisi Lupa- ja valvontavirasto. KKV katsoo, ettei valvontatehtävä sovi kuluttaja-asiamiehelle. Kuten työryhmän mietinnössä todetaan kuluttaja-asiamiehen toimivaltaan ei kuulu elinkeinonharjoittajien välisten suhteiden valvonta. Kuluttaja-asiamiehen toimivaltaan ei kuulu myöskään tavaroiden valmistamisen valvonta. Kyse olisi siten hyvin erityyppisestä

valvontatehtävästä, kuin kuluttaja-asiamiehen toimivaltaan tällä hetkellä kuuluu. KKV ei myöskään pidä tehtävien hajauttamista usealle viranomaiselle tarkoituksenmukaisena, vaan uskoo, että valvontatehtävän antaminen yhden viranomaisen tehtäväksi luo synergiaetuja.

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

-

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päätenyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

-

6. Muut huomiot

-

Kyei Fowaa
Kilpailu- ja kuluttajavirasto